

Poslano.*

Moj prvotni namen ni bil, da bi se nečedno perilo pralo v javnosti. Preden sem priobčil I. odprto pismo na tukajšnjega šolskega nadzornika Lasiča, sem šel k tukajšnjemu glavarju Prinzigu ter mu pokazal odprto pismo in mu izrazil željo, naj bi se ta zadeva doma poravnala. Moji tozadevni koraki so bili brezuspešni. Še več. Zažugal mi je glavar, da, ako odprto pismo priobčim, me bo Lasič sodnijsko preganjal. Na to sem odprto pismo priobčil ter visoko c. kr. ministrstvo za uk in bogočastje naprosil, da prisili Lasiča poglavarju dano besedo izpolniti, koprnim priti pred porotnike. Zažuganega sodnijskega preganjanja pa le ni. Glavar in Lasič sta me hotela na zupanju pri ljudstvu oškodovati in obenem iz okrajnega šolskega sveta izbaciti s tem, da sta pri letošnjih volitvah v pomnoženi okrajni šolski svet proti meni agitirala, a pri tej agitaciji sta korenito pogorela.

Iznašio se je še hujše orožje proti meni. Nahujskalo se je tukajšnje učiteljstvo proti meni. Tukajšnji šolski voditelj Kašca, za katerega sem jaz toliko krvavel, inspiriran po drugih, spiše več okrožnic z zapopadkom: meni ostra graja, Lasiču laskava zaupnica. Pošiljali so okrožnice najprej posameznim učiteljicam in potem posameznim učiteljem ter silili podpisati.

Na mojo pritožbo je uvedel deželni šolski svet proti Kašču zaradi terorizma preiskavo. Učiteljstvo je zaslila tukajšnji glavar kot moj nasprotnik. Pod istim terorizmom, kakor zaradi podpisov, se ni moglo učiteljstvo prosto izreči pri zaslišanju, da ni bilo terorizirano.

Učiteljstvu tolminskega političnega okraja nisem nikdar nič žalega storil, pač pa, ako sem mogel, le dobro. V okrajnem šolskem svetu sem se za nekatere celo žrtvoval.

Ker se je ta načelni boj navel tudi v cenj. „Učit. Tovaršu“, dovoljeno naj bo tudi, meni č. gg. bralcem „Učit. Tovarša“ to zadevo pojasniti.

V to svrhu priobčujem tu nastopno:

I. odprto pismo.

gospodu Andreju Lasiču,

c. kr. okraj. šol. nadzorniku v Tolminu.

Na Vaša mnogokratna izzivanja in žaljenja ste me prisilili, da se končno vendarle odzovem. Ne bodem vsega navajal; zadostuje naj sledeče:

1. Izzivali in žalili ste moje prostovoljno in brezplačno delovanje na kmetijskem polju. Poleg drugih č. gg. odbornikov oskrbuje družveno drevesnico že 12 let. Iz te drevesnice so dobili društveniki poleg pouka že 28.000 žlahtnih dreves. Za sadjarstvo sem bil odlikovan z zlato svetinjo. V spodbujajo in v praktičen zgled sadjarcem sem nasadil sadni vrt s tablo s sledečim napisom: (na prvi strani) „Sadni vrt Andreja Vrtovca ali kako je treba drevesa saditi in oskrbovati“. Na drugi strani pa: „Za zasluge v sadjarstvu odlikovan z zlato svetinjo.“ Vse to je meni sveto.

Pred štirimi leti ste pa Vi moje osebo in moje delovanje brez najmanjšega povoda in v moji nenavzočnosti smešili in žalili s tem, da ste ob priliki domače veselice v hotelu Modrijan trosili med občinstvo iz nogavic in pantofeljnov na stotine lističev z napisom: (na prvi strani) „Dr. Andr. Dreher ali kako saditi in vaditi noge, da se ne prehladi!“ Na drugi strani lističev pa je pisano: „Odlikovan z zlato svetinjo“. Več oseb je prišlo po veselici z lističi k meni s prigovarjanjem, da bi proti Vam postopal. Jaz nisem tega storil. Ali sedaj Vas pa vprašam: Je-li to dostojno in naloga c. kr. okraj. šol. nadzornika?

2. Pred letom sem bil izvoljen v odsek za pregledovanje računov grahovske šole. Našel sem račune v neredu in Vas zaradi tega prosil pojasnila. Izzivali in žalili ste me na to moje vljudno prošnjo, rekši osorno proti meni: „Recite mi, da sem defraudiral, potem se že vidimo“. Nato sem vzel klobuk in odšel. Sledili so mi tudi drugi č. gg. udje vsi ogorčeni. Kaj si pa vi domišljujete v začasni službi v Tolminu o č. gg. udih, ki dovoljujejo sredstva za vzdrževanje učiteljstva in šolstva v okraju in od katerih tudi Vi marsikaj in mnogo potrebujete?

3. Dne 2. junija l. l. dobim od Vas potom pošte vizitnico s sledečim napisom: „Slavnemu predsedništvu „Narodne Čitalnice“ v Tolminu: Naznanjam svoj izstop iz društva, ker mi ni mogoče ostati v društvu, dokler mu predseduje sedanjí predsednik Andrej Lasič, c. kr. okraj. šol. nadzornik.“ — Mnogoletni predsednik je pa ravno podpisani.

Gospod šolski nadzornik! Vi ste že v več društvih v Tolminu zasejali prepir in sovražnosti. Dobro nam je še v spominu občni zbor soške podružnice „Planinskega društva“. Sedaj je prišla na vrsto pod Vašo nesrečno nadutost ena najstarejših Čitalnic na Slovenskem, v kateri smo združeni vsi stanovi v Tolminu. Za Boga! Kaj boste pa od tega imeli, ko napravite še tu prepir in zdražbo! Morebiti se Vam pa to ne posreči.

Podpisani se dobro zaveda uradnih tajnosti, pa prisilili ste me Vi to objaviti, četudi morebiti s tem riskiram svoj mandat v c. kr.

*) Uredništvo je odgovorno le toliko, kolikor zahteva tiskovni zakon.

okraj. šol. svetu, kjer sodelujem po svojih močeh čez 20 let. A tudi z Vami je treba končno obračunati, da bode enkrat teh prepirov konec.

Vi ne morete biti, kjer se jaz nahajam — a prostovoljno ne odstopim od nobenega mesta, niti iz okraj. šol. sveta ne. Ako imate kaj logike in doslednosti, veste, kaj Vam je sedaj storiti.

Končno Vas povabim na javni pedagoško-didaktični dvoboj; poglavje o morali.

V Tolminu, 3. junija 1905.

Andrej Vrtovec.

NB. Č. gg. čitatelje pa prosim vljudno, da mi blagovole oprostiti nekako „lastno hvalo“ v odprtem pismu, ker je ta pisana le radi jasnosti. — Z odprtim pismom sem bil dne 3. in 5. junija l. l. pri glavarju g. Prinzigu z željo, da se zadeva lahko doma v Tolminu poravna, ako mi da gospod Lasič zadoščenja. A moji tozadevni koraki so bili brezuspešni.

II. odprto pismo

na g. A. Lasiča, c. kr. okraj. šol. nadzornika v Tolminu.

Iz raznih časopisov doznajem, da ste Vi, c. kr. šol. nadzornik, dne 15. t. m. ob priliki uradne okrajne učiteljske konference mučili iz celega okraja zbrano častito učiteljstvo z najino čisto privatno zadevo.

Jaz nimam častitega učiteljstva (častito! prosim blagohotnega oprostjenja, ker sem prisiljen je tu vmešavati) na razpolago kakor Vi, niti mogočnih zagovornikov in zaščitnikov kakor Vi, c. kr. okr. šol. nadzornik. Naravno je, da se poslužujem v svojo obrambo javnosti v obliki odprtih pisem na žalilca moje osebe in moje časti.

Odločno protestujem proti Vašemu novemu napadanju in žaljenju moje osebe. Vi imate pogum mene napadati, kjer ne morem podati svojih protipojasnili in kjer se ne morem braniti. Zakaj pa ne sprejmete javnega dvoboja „poglavje o morali“?

Kaj ste pa hoteli s tem, da vlačite najino zadevo pred zbrano častito učiteljstvo? Morebiti ste pa hoteli res doseči kako zaupnico. No, ta se Vam je pa izjalovila. Ena blamaža več v albumu Vaših blamaž.

Končno vprašam c. kr. dež. šol. svet, ali misli vplivati na svojega podrejenega uradnika, da opusti vendar enkrat vedna žaljenja in napade proti mirnemu državljanu?

Tolmin, 20. julija 1905.

Andrej Vrtovec.

Na ostro grajo meni in na laskavo zaupnico Lasiču odgovarjam slavnemu učiteljstvu tolminskega političnega okraja kratko to-le:

Nikdar se nisem silil učiteljstvu za varuha ali nepoklicanega zastopnika. Kar sem storil v okraj. šolskem svetu v teku 20 let, storil sem kot izvoljeni in ne pa kot nepoklicani zastopnik svojo dolžnost. Mnogokrat sem se s posebno odločnostjo celo žrtvoval za marsikatero tovariša, ki me je v sili v to naprosil (Torej zopet ne kot nepoklicani!) a na ostri in neutemeljeni graji so sedaj podpisani tudi dotičniki! Podpisali so se tudi taki, katere je Lasič ob službo spravil! Pa saj vem, kako se je podpisavalo in kako so se dotičniki izražali, ko so že podpisali. Ogromna večina učiteljstva je bila pač zavedena.

Tudi mi dela učiteljstvo krivico, očitajoč mi, da jaz v odprtih pismih napadam in žalim Lasiča. Gg. tovariši, to ni res. Jaz v odprtih pismih le zavračam njegove napade in žaljenja na svojo osebo in svojo čast.

Zakaj me pa Lasič napada in žali ter mi izkuša na zupanju oškodovati? Gg. tovariši! To dela Lasič iz vzrokov, ker ne more vzdržati v okraj. šol. svetu moje utemeljene in stvarne kontrole in kritike o svojem delovanju in svojem postopanju. Evo dokazov:

1. Z jasnim čelom in odločno sem zavračal njegova neutemeljena očitavanja nasproti tovarišem.

2. Z jasnim čelom in odločno sem zavračal njegove nepotrebne in drage komisije.

3. Z jasnim čelom in odločno sem zavračal uvedbo obligatne nemščine na neko tukajšno enorazrednico.

4. Z jasnim čelom in odločno sem pobijal v odsekih in v plenarnih sejah, da upravitelj naše avtonomne oblasti okraj. šol. sveta dopisuje z deželnim odborom in drugimi oblastnjami v nemščini.

5. Z jasnim čelom in odločno sem opozarjal šolskega nadzornika Lasiča v sejah na njegove pedagoško-didaktične grehe, ki bi bili izvršeni na veliko kvar stvari.

Iskrena hvala vsem č. gg. udom, ki so me v vseh teh in drugih točkah podpirali!

Gg. tovariši! Ali razumete sedaj, zakaj me je Lasič zunaj sej vedno napadal in žalil? Ali ni dovolj jasno sedaj, zakaj sta glavar in Lasič proti meni agitirala pri volitvah osmih zastopnikov v okraj. šol. svet, pa korenito pogorela?

Sicer pa ne vem, zakaj je šlo učiteljstvo proti meni za Lasiča v boj, ko sem vendar le njega pozval na dvoboj poglavje o morali — in pozivam ga še, naj se torej oglasi!

V Tolminu, 19. marca 1906.

Andrej Vrtovec.